

A 1874/hållbart

Käsittelijä Kestävä Pohjola -valiokunta

Kestävä Pohjola -valiokunnan mietintö, joka koskee jäsenehdotusta yhteispohjoismaisesta ilmastotyöstä

Pohjoismaiden neuvosto suosittaa Pohjoismaille,

että ne toimivat yhdessä eurooppalaisten ilmastotavoitteiden päivittämiseksi voimassa olevan tieteellisen neuvonannon mukaisesti Pariisin sopimuksen 1,5 asteen tavoitteen saavuttamiseksi.

Pohjoismaiden neuvosto suosittaa Pohjoismaiden ministerineuvostolle,

että se seuraa pohjoismaista julistusta ilmastoneutraaliudesta yhteispohjoismaisella ilmastostrategialla.

Taustaa

Ilmastokriisi on haaste, joka vaatii johtajuutta ja toimintakykyä. Vaikka Pariisin sopimuksen tavoitteena on pitää maapallon lämpötilan nousu alle 1,5 asteessa esiteolliseen aikaan verrattuna, hiilidioksidipäästöjen määrä on maailmanlaajuisesti pysynyt ennallaan.¹ Maat ovat pikemminkin suunnitelleet lisäävänsä fossiilisten polttoaineiden tuotantoa kaksinkertaiseksi verrattuna siihen, mitä 1,5 asteen tavoite edellyttää.² Maailman hiilibudjetin pienentyessä vähenevät myös mahdollisuudet rajoittaa ilmaston lämpenemistä. Mittaushistorian kymmenen lämpimintä vuotta ovat kaikki olleet vuoden 2005 jälkeen.³

Vaikka Pohjoismaiden päästöt ovat globaalisti katsoen pienet, ovat ne kuitenkin asukasta kohti merkittävät.⁴ Pohjoismaat ja itsehallintoalueet ovat ottaneet vastuun alueen päästöistä asettamalla ilmastotavoitteita. Ruotsin tavoitteena on päästä nettonollapäästöihin vuoteen 2045 mennessä. Norjassa tehdyn päätöksen mukaan päästöjen on laskettava vuoden 1990 tasosta 55 prosentilla vuoteen 2030 mennessä, jotta ilmastoneutraalius saavutetaan vuonna 2050. Tanskan on vähennettävä päästöjään vuoden 1990 tasosta 70 prosentilla vuoteen 2030 mennessä

¹ <https://www.c2es.org/content/international-emissions/>

² <https://www.unenvironment.org/resources/report/production-gap-report-2019>

³ <https://www.climatecentral.org/gallery/graphics/top-10-warmest-years-on-record>

⁴ <https://norden.diva-portal.org/smash/get/diva2:1148260/FULLTEXT01.pdf>

saavuttaakseen ilmastoneutraaliuden vuonna 2050. Färsaaret haluaa vähentää päästöjään 45 prosentilla vuoden 2010 tasosta vuoteen 2030 mennessä. Grönlannin vuodelle 2030 asettaman tavoitteen mukaan 90 prosenttia julkisesta sektorista käyttää uusiutuvia energianlähteitä. Suomen tavoitteena on ilmastoneutraalius vuonna 2035, ja se on laatimassa uusia pitkän aikavälin tavoitteita ilmastolain uudistuksen yhteydessä.

Ahvenanmaan tavoitteena on 60 prosentin päästövähennys vuoden 1990 tasosta vuoteen 2030 mennessä, ja se on laatimassa ilmastolakia ja uusia ilmastotavoitteita. Islannin tavoitteena on olla ilmastoneutraali vuoteen 2040 mennessä. Vastauksesta Pohjoismaiden neuvoston esittämään kirjalliseen kysymykseen (E20/2019) ilmenee, että kaikki Pohjoismaat työskentelevät aktiivisesti saavuttaakseen kansalliset tavoitteensa kullakin sektorilla. Maissa on ryhdytty toimiin ja otettu käyttöön innovaatioita, joiden tarjoamat mahdollisuudet ovat myös muiden suurten päästömaiden ulottuvilla.

Uusi pohjoismainen visio ja vuonna 2019 hyväksytty hiilineutraaliusjulistus merkitsevät siirtymistä kansallisesta tilkkutäkkisuunnittelusta yhtenäiseen ja vahvaan pohjoismaiseen ilmastotyöskentelyyn. Strategisen koordinoinnin tehostamisen tarve tulee selkeästi esille Pohjoismaiden neuvoston Tanskan puheenjohtajakauden 2021 ohjelmassa, jossa tavoitteeksi asetettiin pohjoismaisen ilmastostrategian laatiminen. Aiejulistuksista on nyt aika siirtyä yhteispohjoismaisiin ilmastotavoitteisiin. Vuoden 2021 alussa lähettämässään kirjeessä Pohjoismaiden luonnonsuojeluyhdistykset kehottavat Pohjoismaiden neuvostoa sopimaan fossiilisten polttoaineiden asteittaiseen vähentämiseen tähtäävistä tavoitteista lisätäkseen toimiensa uskottavuutta.⁵

Yhteispohjoismaisten ilmastotavoitteiden tulee perustua tieteellisiin suosituksiin siitä, miten Pariisin sopimuksen 1,5 asteen tavoite voidaan saavuttaa. Ilmastonmuutoksen pahimpien vaikutusten torjumiseksi on myös ilmoitettava tavoitteen saavuttamisen jälkeiset negatiiviset nettopäästötavoitteet.⁶ Tällöin planeettamme sitoo enemmän hiilidioksidia kuin mitä päästöjen myötä vapautuu ilmakehään. Asetettujen tavoitteiden pohjalta voidaan päättää alakohtaisista asteittaisista vähennystavoitteista ja strategioista.

Yhteispohjoismaiset ilmastotavoitteet antavat toiminnalle selkeyttä, suunnitelmallisuutta ja pitkäjänteisyyttä, mikä mahdollistaa tulevaisuuteen tähtäävät investointinäkymät ja vahvistaa Pohjoismaiden kilpailukykyä. Yhteinen strateginen näkemys tuo tullessaan uusia innovatiivisia ratkaisuja ja mahdollisuuden eri maiden potentiaalin älykkääseen hyödyntämiseen. Islannissa on suuret geotermiset energiasurssit, Tanska johtaa tuulivoiman tuotannossa, Norjassa on paljon innovointiin tarvittavaa rahoitusta ja Suomessa ja Ruotsissa suuria

⁵ 20.1.2021 päivätty kirje: "Set an end date for the use of fossil fuels in the Nordic region - A call from the Nordic Nature Conservation Organizations".

⁶ <https://exponentialroadmap.org/exponential-roadmap/>

metsäalueita, jotka ovat tärkeitä hiilinieluja. Pohjoismaat voivat – ja niiden pitää – osoittaa, että vahvat hyvinvointiyhteiskunnat ja vakaat valtiontaloudet voidaan yhdistää aktiivisen ilmastotyön avulla.

Pohjoismaiden hallitusten on aivan välttämätöntä tehdä yhteistyötä ja hyödyntää toistensa vahvuuksia, jotta ilmastonmuutoksen edellyttämässä suuressa yhteiskunnallisessa siirtymässä onnistuttaisiin. Pohjoismaat voivat strategisen koordinoinnin avulla vauhdittaa EU:ssa ja COP-kokouksissa käytyjä kansainvälisiä keskusteluja. Pohjoismaiden tehtävänä ei kaikesta huolimatta ole vain konkreettisten tavoitteiden saavuttaminen, vaan meidän on puhuttava sellaisten poliittisten ratkaisujen puolesta, joita maailman muut alueet voivat laajentaa omiin tarpeisiinsa.

Yhteispohjoismaista ilmastopanostusta tarvitaan kipeämmin kuin koskaan kansainvälisen yhteisön kohdatessa suuria haasteita.

Kestävä Pohjola -valiokunta käsitteli ehdotusta ensimmäistä kertaa 28. kesäkuuta 2021 pitämässään kokouksessa, jossa päätettiin tarkastella ehdotusta lähemmin ja kutsua asianomaisia toimijoita pyöreän pöydän keskusteluun.

Osana ehdotuksen käsittelyä valiokunta päätti järjestää pyöreän pöydän keskustelun keskeisten toimijoiden kanssa. Valiokunnan ja Pohjoismaiden ilmasto- ja ympäristöministeriöiden yhteiskokouksessa 2. marraskuuta asialistalla oli sen vuoksi "Pohjoismainen ilmastoallianssi ja ilmastotavoitteet". Tämän lisäksi valiokunta päätti esittää Pohjoismaiden hallituksille kysymyksen ja kutsua keskeiset kansalliset valiokunnat keskustelemaan ilmastotavoitteista ja -suunnitelmista. Helmikuun 24. päivänä pidettiin parlamenttien välinen kokous, johon osallistuivat valiokunnan puheenjohtaja ja varapuheenjohtaja sekä valiokuntien puheenjohtajat/varapuheenjohtajat Norjasta, Suomesta, Ruotsista, Islannista, Ahvenanmaalta, Färsaarilta ja Tanskasta.

Valiokunnan näkemykset

Valiokunta toteaa, että Pohjoismaiden ilmastotavoitteet ovat kunnianhimoisia. Niitä tukee myös Visio 2030, jonka mukaan Pohjolasta tulee maailman kestävin ja integroitunein alue. Monet vihreän siirtymän haasteista ovat Pohjoismaille yhteisiä, ja ne voidaan myös ratkaista yhdessä. Tämä koskee muun muassa liikennesektorin, energiasektorin, rakennusteollisuuden ja maatalousalan vihreää siirtymää. Tutkimus- ja innovaatioyhteistyö on ratkaisevassa asemassa kehitettäessä ratkaisuja ja toimintatapoja siirtymän toteuttamiseksi. Valiokunnan mielestä Pohjoismaat voivat entisestään vahvistaa yhteistyötään ilmastotavoitteiden saavuttamiseksi.

Pohjoismaiden ilmasto- ja ympäristöministeriöiden kanssa pidetyssä yhteiskokouksessa valiokunta esitti mahdollisuutta lisätä pohjoismaista ilmastoyhteistyötä – erityisesti viimeisimmän IPCC-raportin valossa. Raportin mukaan ilmastonmuutoksen vaikutukset yhteiskunnallemme ovat ja voivat olla yhä useammalla tavalla katastrofaaliset. Ministerit toivat esiin myös muun muassa Visio

2030:n, joka luo Pohjoismaiden ilmastoyhteistyölle yleiset ja kunnianhimoiset puitteet, sekä ilmasto- ja ympäristösektorille myönnetyt lisävarat.

Suomen ympäristö- ja ilmastoministeri korosti, että kullakin Pohjoismaalla on omat ilmastotavoitteensa. On tärkeää, etteivät Pohjoismaat kilpaile keskenään, vaan tunnustavat, että mailla on eri historiansa ja mahdollisuutensa. Toisaalta on tärkeää, että maat oppivat toisiltaan ja vaihtavat parhaita käytäntöjä. Ruotsin ministeri oli samaa mieltä ja painotti lisäksi, että pohjoismaisia tavoitteita on nostettava jatkuvasti, eikä aiempiin tuloksiin saa tuudittautua. Färsaarten edustaja kertoi uuden ilmastopolitiikan neuvottelujen olevan parhaillaan käynnissä, eikä hän siksi voinut kommentoida asiaa. Norjan ministeri viittasi maiden teknologiakehityksen ja metsäpinta-alan välisiin eroihin hiilidioksidin talteenoton ja varastoinnin näkökulmasta ja piti myös hyvin tärkeänä saada täsmällistä tietoa aiheesta. Lisäksi huomautettiin, että Norjan on lopetettava öljyntuotantonsa, mutta toisaalta muiden Pohjoismaiden ei myöskään pitäisi ostaa öljyä. Tanskan ilmasto- ja energiaministeri viittasi maansa kunnianhimoiseen ilmastotavoitteeseen, jonka mukaan päästöjä on määrä vähentää 70 prosentilla vuoteen 2030 mennessä. Hän korosti esimerkin näyttämisen tärkeyttä, sillä sen avulla voidaan vaikuttaa koko maailmaan. Kehityksen kulkuun liittyviä uusia ratkaisuja kehitetään globaalissa ympäristössä.

Tämän lisäksi interparlamentaarisessa kokouksessa käydyt keskustelut osoittivat, että maiden lähtökohdat, vahvuudet ja haasteet ilmastomuutoksen osalta ja Pariisin sopimuksen soveltamisessa poikkeavat toisistaan. Pohjoismaisten ilmastotavoitteiden ja pohjoismaisen ilmastostrategian laatiminen ei olisi tarkoituksenmukaista. Sen sijaan yhteistyön lisääminen ja vahvistaminen sekä tiedonvaihto erilaisista ratkaisuista olisi paljon parempi vaihtoehto. Pohjola voi samalla tehdä yhteistyötä kansainvälisten tavoitteiden tason nostamiseksi. Osanottajat olivat yksimielisiä siitä, että interparlamentaarisen kokouksen kaltainen vuoropuhelu on hyvä ja hyödyllinen tapa, jota kautta maat saavat tietää toistensa ilmastotavoitteista ja -toimista sekä parhaista käytänteistä.

Hallitusten vastauksessa [kysymykseen E1/2023](#) maat tekevät selkoa omista ilmastotavoitteistaan ja -suunnitelmistaan. Tämän lisäksi vastauksessa selvitetään, käsittelevätkö hallitukset maansa kansainvälistä ilmastojalanjälkeä ja millä tavoin ne sen tekevät. Suomen ilmastovuosikertomuksessa on katsaus kulutusperäisistä päästöistä, kun taas Ruotsi on esittänyt laajasti tavoitteita, jotka koskevat kulutusperäisen ilmastovaikutuksen vähentämistä, kansainvälisiä lento- ja laivakuljetuksia ja julkisia hankintoja sekä viennin ilmastohyödyn lisäämistä. Norjassa ympäristövirasto on saanut tehtäväksi kerätä lisää tietoa kulutusperäisten ilmastopäästöjen laskentamenetelmistä.

Pohjoismaat ovat Grönlantia lukuun ottamatta yksimielisiä siitä, että Pohjoismaiden hiilineutraaliutta koskeva julkilausuma on tärkeällä ja keskeisellä sijalla pohdittaessa, miten maat voivat tehdä yhteistyötä ilmastotavoitteidensa implementoinnissa. Taustalla on kysymys siitä, voivatko pohjoismaiset ilmastotavoitteet ja pohjoismainen ilmastostrategia seurata Pohjoismaiden hiilineutraaliutta koskevaa

julkilausumaa. Hallitukset viittaavat myös Pariisin sopimuksessa ja EU:n ilmastotavoitteissa jo vahvistettuihin ilmastotoimia koskeviin reunaehtoihin, minkä takia yhteispohjoismaisia ilmastotavoitteita ei tarvita.

Sen sijaan Tanska näkee lisäarvoa pohjoismaisessa yhteistyössä, jolla pyritään vaikuttamaan globaaleihin tavoitteisiin ja EU:n ilmastotavoitteisiin. Nykyisen hiilineutraaliutta koskevan julkilausuman seuranta Suomi toteaa, että Pohjoismaiden seuraavassa julkilausumassa voitaisiin korostaa kansainvälisen tavoitetason nostamisen tarvetta.

Kestävä Pohjola -valiokunta panee hyvin tyytyväisenä merkille, että Pohjoismaat osoittavat globaalia johtajuutta sekä ilmastotavoitteissaan että uusien teknologioiden kehittämisessä. Valiokunta painottaa kuitenkin, että toimeenpanon tavoitetasoa on edelleen varaa nostaa huomattavasti. Pohjoismainen johtajuus edistää merkittävästi maiden omien ilmastotavoitteiden saavuttamista ja viitoittaa samalla tietä muille maille. Tästä johtoasemasta Pohjoismaiden on pidettävä kiinni.

Kestävä Pohjola -valiokunnassa käydyissä keskusteluissa sosiaalidemokraattinen ryhmä ilmaisi huolensa siitä, että yhteispohjoismaiset tavoitteet edustavat pienintä yhteistä nimittäjää. Tästä huolimatta ryhmä piti ehdotusta mielenkiintoisena, mistä Pohjoismaiden vihreä vasemmisto oli samaa mieltä. Keskiryhmä korosti, että ehdotus on tärkeä ja antaa suunnan Pohjoismaiden vihreälle siirtymälle esimerkiksi tukemalla teknologiakehitystä, investointeja vihreisiin työpaikkoihin jne., ja ehdotti seuraavaa kompromissiehdotusta että-lauseiksi:

Pohjoismaiden neuvosto suosittaa Pohjoismaille,

että ne toimivat yhdessä eurooppalaisten ilmastotavoitteiden päivittämiseksi voimassa olevan tieteellisen neuvonannon mukaisesti Pariisin sopimuksen 1,5 asteen tavoitteen saavuttamiseksi.

Pohjoismaiden neuvosto suosittaa Pohjoismaiden ministerineuvostolle,

että se seuraa pohjoismaista julistusta ilmastoneutraaliudesta yhteispohjoismaisella ilmastostrategialla.

Pohjoismaiden vihreä vasemmisto, konservatiivinen ryhmä ja sosiaalidemokraattinen ryhmä tukivat kompromissiehdotusta. Vapaa Pohjola ei tue ehdotusta vaan pitää tärkeänä globaaleihin hiilidioksidipäästöihin keskittymistä.

Kööpenhaminassa 5. syyskuuta 2023

Johan Andersson (S)
Tove Elise Madland (A)
Mats Wilking (S)
Per Husted (S)
Ola Elvestuen (V)
Rebecka Le Moine (MP)
Bella Forsgren (vihr.)

Simon Holmström (HI)
Ásmundur Friðriksson (Sj.)
Heikki Autto (kok.)
Lene Westgaard-Halle (H)
Mariane Paviasen (IA)
Marianne Bigum (SF)
Himanshu Gulati (FrP)

VARAUMA

Vapaa Pohjola esitti että-lauseeseen varauman ja toivoi, että että-lauseessa keskitytään globaaleihin hiilidioksidipäästöihin ja vähennyksiin.

Kööpenhaminassa 5. syyskuuta 2023

Staffan Eklöf (SD)